

Les autores i autors d'Asterisc Agents han triat un fragment d'alguna de les seves obres amb la voluntat de fer més passadors aquests dies de reclusió forçada.

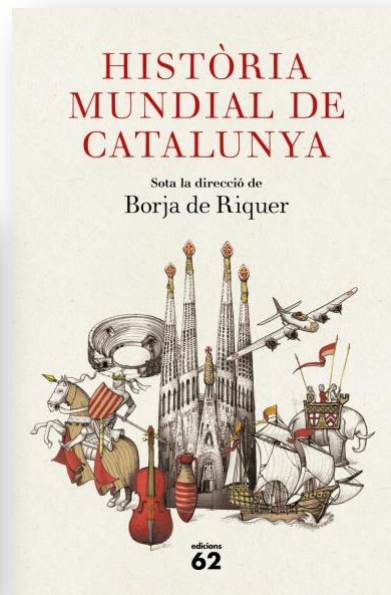
#Asteriscsquedaacasa
#Cadadiaunfragment

Borja de Riquer, *Història mundial de Catalunya*
(Edicions 62, 2018)

EN PARAULES DE L'AUTOR

“L'episodi escollit és el de 1907 i porta per títol «L'alçament solidari d'un poble». Fou la primera i espectacular mobilització del catalanisme.”

Borja de Riquer

1907

L'alçament solidari d'un poble

L'abril de 1907 es va produir una irrupció espectacular del catalanisme en la política espanyola: les candidatures de Solidaritat Catalana van guanyar de forma contundent les eleccions generals. Aquest èxit, que era el resultat d'una mobilització popular massiva qualificada per Joan Maragall de «l'alçament» d'un poble, va comportar que la qüestió catalana adquirís una dimensió internacional similar a la d'altres moviments nacionalistes d'Europa.

A l'Europa de principi del segle xx els moviments nacionalistes més destacats eren l'irlandès, el polonès, el txec i el flamenc. Feia decennis que tots havien aconseguit tenir representants en els parlaments dels estats dels quals formaven part. Els nacionalistes irlandesos, llavors capficats en la lluita per la *Home Rule* (autogovern), disposaven de 80 diputats a la Cambra dels Comuns de Londres. L'any 1907, els nacionalistes polonesos tenien 27 dels 34 representats del seu país a la Duma de Moscou, i els nacionalistes txecs aconseguien 25 dels 82 representants al *Reichsrat* de Viena. En canvi, els nacionalistes flamencs tenien una força inferior, ja que la lluita contra les discriminacions que patien l'encapçalaven bàsicament els partits liberal i socialista de Flandes.

El cas del catalanisme és diferent atès que la pugna per estar present en les institucions polítiques espanyoles no es va produir fins després de la desfeta colonial espanyola del 1898. Fou precisament la reacció ciutadana contra aquest «desastre» el que portà al triomf de la candidatura catalanista, anomenada *dels quatre presidents*, a les eleccions generals d'abril 1901 a Barcelona. Era el

primer cop, des de 1876, que la candidatura del Govern perdia en una gran ciutat com Barcelona, la més poblada d'Espanya amb uns 500.000 habitants. La presència dels primers diputats catalanistes al Congrés va ser acollida amb hostilitat pel govern de Madrid, pels partits dinàstics —el conservador i el liberal— i per la premsa de la capital. En el curs dels debats parlamentaris es van fer evidents les dificultats per tractar les demanades catalanistes pels canals polítics establerts. Aviat es va imposar la sensació que els catalans estaven sotmesos a uns governants poc sensibles als problemes d'una societat tan dinàmica com la catalana, llavors clarament «la fàbrica d'Espanya»: concentrava més del 35 % de la producció industrial tot i que només significava el 12 % de la població. A les eleccions de 1903 i de 1905 a la ciutat de Barcelona, els catalanistes van ser derrotats pels republicans, encapçalats ja per un nou líder, Alejandro Lerroux, tot i que mantingueren la seva presència al Congrés.

En aquest context d'un cert estancament del catalanisme i de la creixent influència del lerrouxisme, es van produir els famosos fets de la revista *Cu-Cut!*. El 25 de novembre de 1905, un grup d'oficials del l'exèrcit assaltà la redacció d'aquesta revista satírica catalanista i el local de *La Veu de Catalunya*, el diari portaveu de la Lliga Regionalista. El motiu era un acudit publicat per la revista en què es feia broma sobre les desfetes militars espanyoles. Però el que més indignà l'opinió pública catalana fou que l'actitud violenta dels militars no sols no va ser castigada, sinó que va rebre el suport i l'elogi de les autoritats. A més, el Govern, presidit pel liberal Segismundo Moret, se sumà a l'ambient anticatalà i elaborà una llei anomenada inicialment *de Jurisdicciones*, que permetia l'aplicació de la jurisdicció militar als delictes d'opinió que suposessin una ofensa a Espanya i als seus símbols. Una interpretació àmplia d'aquesta llei podia implicar la persecució de l'exhibició de la senyera catalana o el fet de cantar «Els segadors». L'aprovació de la Llei de jurisdiccions pel Congrés dels Diputats, el 20 de març de 1906, significava la claudicació del

Govern liberal davant les pressions de l'exèrcit i del mateix Alfons XIII. Implicava el sorgiment d'un militarisme molt hostil al catalanisme davant el qual els polítics dinàstics es manifestaven tolerants. Tot i que l'ambaixador francès, Jules Cambon, expressà la seva preocupació perquè «l'Espanya d'avui s'assembla a la dels temps dels *pronunciamientos* i dels cops militars», la majoria de la premsa espanyola va donar suport a la llei, que finalment es denominà Ley de represión de los delitos contra la Patria y el Ejército, i que va estar vigent fins al 1931. La mateixa premsa militar, com ara la revista *Ejército y Armada*, proposava una política dura envers qualsevol signe de catalanitat: «*Hay que castellanizar Cataluña. Se debe pensar en español, hablar en español, conducirse como español, y esto de grado o por la fuerza*».

La gran indignació provocada per aquestes mostres de catalanofòbia va desencadenar una confluència política i ideològica total. Des de l'extrema dreta fins a l'esquerra es va considerar que calia fer front a la dura política anticatalanista del govern Moret, que s'evidenciava també en la suspensió de les garanties constitucionals a la província de Barcelona, la persecució de nombroses publicacions catalanistes —una seixantena foren segrestades o sancionades—, la detenció i processament de periodistes —una dotzena— i fins i tot de diputats —es van presentar quaranta-tres suplicatoris per processar diputats per articles de premsa. La reacció davant d'aquesta ofensiva va conduir a la formació d'una organització que aviat fou batejada com *Solidaritat Catalana*, perquè es volia manifestar que era una confluència construïda més enllà de les diferències polítiques, religioses i socials: «Som abans que res catalans disposats a sacrificar-nos per la pàtria, la llibertat i el progrés. Unim-nos tots per a lluitar ardidament contra el centralisme i contra el caciquisme», deia el Manifest de la Solidaritat Catalana, del 23 de març de 1906. El primer acte de la Solidaritat va tenir lloc el 20 de maig de 1906, quan es va retre un homenatge als 31 parlamentaris espanyols que s'havien oposat a la Ley de jurisdicciones. Fou la manifestació més multitudinària

de la història de Catalunya fins aleshores: es calcula que més de 150.000 persones desfilaren durant vuit hores, ocupant els carrers de Barcelona, i més de 1.300 entitats i associacions s'hi adheriren. El consol francès, Bellissen-Bénac, va quedar admirat per «l'espectacle inesperat d'una manifestació grandiosa que va transcórrer en l'ordre més complet i en calma, i pel silenci de la massa vinguda per contribuir a les Festes de l'Homenatge de la Solidaritat Catalana».

El moviment solidari abastà des dels carlins fins a la gent de la vella Unió Catalanista, la Lliga Regionalista, els catalanistes d'esquerres —Centre Nacionalista Republicà—, els republicans federals i una bona part dels republicans unionistes, dirigits pel veterà Nicolás Salmerón. Només en quedaren al marge els partits monàrquics espanyols i els republicans fidels a Lerroux. La majoria dels polítics espanyols, així com bona part de la premsa de Madrid, s'esforçaren a presentar Solidaritat com un moviment tradicionalista que representava la gent més reaccionària de Catalunya. Aviat els fets mostrarien una realitat ben diferent: el moviment solidari era essencialment urbà, interclassista i vinculat a valors ideològics moderns —Noucentisme— i a un projecte de futur democràtic. El seu Programa del Tívoli incloïa l'exigència de la derogació de la llei repressiva, la democratització del sufragi, corromput pel caciquisme, i la demanda d'autonomia municipal i regional amb competències en ensenyament, obres públiques i beneficència. L'hostilitat més gran envers la Solidaritat vingué de Lerroux i dels seus seguidors, que utilitzaren la màxima demagògia anticlerical i anticatalanista en articles provocadors, com el famós «Jóvenes bárbaros», en què el líder republicà cridava a incendiar convents i registres de la propietat i a violar monges (1 de setembre de 1906).

Al principi de l'any 1907, un nou govern, presidit pel conservador Antoni Maura, va convocar eleccions provincials i generals. Les provincials del mes de març de 1907 van constituir un primer assaig de la força dels solidaris, que s'imposaren clara-

ment aconseguint 26 dels 39 llocs, la qual cosa els va permetre tenir la majoria absoluta a les diputacions de Barcelona i Girona. De cara a les eleccions generals també predominà l'estratègia de cercar la unitat contra els cacics i contra les formacions anticatalanistes. Davant l'empenta de les candidatures solidàries, molts polítics monàrquics optaren per una retirada prudent, de forma que el govern no trobava candidats, com reconeixia el mateix governador civil de Barcelona, Ángel Ossorio y Gallardo: «*de cada cien personas coronables, noventa y cinco están más o menos metidas en la Solidaridad... y los otros cinco, o son correligionarios nuestros, o carecen de autoridad*». Durant la campanya electoral, els lerroxistes van recórrer a la violència cometent un atemptat contra Salmerón, a la barriada d'Hostafrancs, on van ferir greument Francesc Cambó.

A les eleccions del 21 d'abril de 1907 hi hagué la participació electoral més alta de la història de Catalunya fins llavors, i van significar un autèntic plebiscit a favor de la Solidaritat. Sobre un cens de 511.694 electors —homes de més de 25 anys—, en van votar 309.764, és a dir el 62,3 %, xifra extraordinària atès que la participació sempre havia estat inferior al 45 %. Les candidatures solidàries van obtenir 211.791 sufragis, que representaven el 67 % dels votants. A la ciutat de Barcelona els solidaris aconseguiren el 71 % dels vots, mentre que els republicans lerroxistes només arribaren al 29 %. Els solidaris elegits diputats foren 40, sobre un total de 44. D'aquests, 14 eren de la Lliga Regionalista, 6 carlins, 17 republicans i 3 independents. S'havia produït una derrota contundent dels partits dinàstics, que només obtingueren 4 diputats als districtes de Tortosa, Torroella de Montgrí, Roquetes i Sort-Viella. Però encara fou més gran la humiliació dels lerroxistes, que no aconseguiren cap acta de diputat a Catalunya. Al mes de maig, els solidaris obtenien 12 dels 14 senadors que s'elegien a Catalunya. El triomf solidari consolidà la rellevància de tres polítics: Enric Prat de la Riba, que fou elegit president de la Diputació de Barcelona el mes d'abril de 1907; Fran-

cesc Cambó, nou diputat, que aviat seria el líder parlamentari dels solidaris, i el també nou diputat Francesc Macià, un tinent coronel que havia abandonat la carrera militar indignat per la Llei de jurisdiccions i que fou elegit diputat solidari per Barcelona i per les Borges Blanques.

La Solidaritat Catalana fou un moviment sense precedents però també sense gaire continuïtat, ja que aviat les discrepàncies entre les dretes i les esquerres a l'hora de gestionar l'èxit polític a Madrid i a Catalunya van provocar-ne la ruptura. En tot cas, la Solidaritat deixà profundes conseqüències polítiques atès que el catalanisme havia assolit una representació parlamentària excepcional, com mai més no es donaria. Aquest èxit obligà els governs de Madrid a prendre's seriosament les demandes catalanes, ja que no es tractava d'un moviment minoritari sinó d'una causa transversal capaç de mobilitzar la gran majoria dels catalans. L'èxit solidari plantejà com a assignatures urgents la reforma administrativa de l'Estat i la qüestió de l'autonomia catalana. A més, l'èxit de la Solidaritat fou un element de regeneració política i de democratització important, ja que havia enfonsat de manera definitiva el caciquisme a molts districtes rurals. Una nova manera d'entendre la representació política s'imposà, amb l'elecció de candidats més arrelats i més representatius. A partir de 1907 hi hauria una major competència entre els partits, i la mobilització ciutadana i la democratització de la vida política dificultaria les possibilitats d'alterar els resultats electorals. D'aquesta manera, després de la victòria solidària la vida política catalana es va veure profundament alterada, ja que suposà l'inici de la decadència dels partits monàrquics espanyols a Catalunya.

La Solidaritat fou el primer gran moviment de masses català del segle xx i la seva influència fou decisiva. Hi ha realment un abans i un després d'aquesta mobilització ciutadana esclatant. El poeta Joan Maragall quedà tan impressionat que va escriure: «És una cosa que mai no s'ha vist ni potser es tornarà a veure mai més... No és un *montón*, senyor Maura i companyia. Que no ho

veu? És un alçament» (*La Veu de Catalunya*, 13 d'abril de 1907). Per la seva banda, el prestigiós sociòleg francès Angel Marvaud, en analitzar la situació catalana de l'època, va observar: «El sentiment de desafecció existeix i caldrà força temps i una política prudent i encertada —que malauradament no preveiem— per part del poder central per atenuar-lo i fer-lo desaparèixer a poc a poc..., perquè Catalunya ja s'ha divorciat moralment de la monarquia espanyola».

BORJA DE RIQUER I PERMANYER

Referències:

Joaquim DE CAMPS I ARBOIX, *Història de la Solidaritat Catalana*, Barcelona, Destino, 1970.

Jordi CASASSAS, Agustí COLOMINES, Eduardo GONZÁLEZ CALLEJA i Francesc SANTOLÀRIA, *Els fets del Cu-Cut, cent anys després*, Barcelona, Centre d'Història Contemporània de Catalunya, 2006.

Borja DE RIQUER, «La Solidaritat Catalana», a: Borja de Riquer, *Anar de debò. Els catalans i Espanya*, Barcelona, Rosa dels Vents, 2016.

Gemma RUBÍ i Francesc ESPINET (editors), *Solidaritat Catalana i Espanya (1905-1909)*, Barcelona, Editorial Base, 2008.

Enric UCCELAY-DA CAL, *El imperialismo catalán. Prat de la Riba, Cambó, D'Ors y la conquista moral de España*, Barcelona, Edhasa, 2003.

Si vols més informació sobre en **Borja de Riquer** i la seva obra,
pots visitar [el seu perfil](#) a la web d'**Asterisc Agents**.

Per saber-ne més:

@: info@asteriscagents.com

WEB: www.asteriscagents.com

TW & IG: [@asterisc_ag](#)